

REGLEMENTĂRI PROCESUAL PENALE PRIVIND CONDIȚIILE DE DETENȚIE A CONDAMNAȚILOR ȘI PREVENIȚILOR

Ulianovschi XENOFON

judecător, doctor habilitat în drept, profesor universitar

În cazul constatării încălcării drepturilor privind condițiile de detenție, garantate de art.3 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, conform jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului, condamnații și preveniții trebuie să beneficieze de reducere a pedepsei închisorii.

***Cuvinte-cheie:** drepturile omului, libertăți, detenție, convenție, apărare, Curtea Europeană, condamnații, reducere, pedeapsă, închisoare.*

CRIMINAL PROCEDURAL REGULATIONS REGARDING THE CONDITIONS OF DETENTION OF CONVICTS AND PREVENTS

In the case of infringement of the conditions ascertained detention, guaranteed by article 3 of the Convention for the protection of human rights and fundamental freedoms, in accordance with the case-law of the European Court of human rights, those convicted should benefit from a reduction in the prison sentence.

***Keywords:** human rights freedoms detention convention protection European Courtconvictesreductionprison sentence*

Potrivit art.385 alin.(5) Codul de procedură penală (în continuare: CPP), în cazul constatării încălcării drepturilor privind condițiile de detenție, garantate de art.3 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, conform jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului, reducerea pedepsei se va calcula în felul următor: **două zile de închisoare pentru o zi de arest preventiv.**

Aceste prevederi legale au fost introduse în CPP prin Legea nr.163 din 20 iulie 2017. Totuși, până în prezent în practica judiciară nu este unanimitate de păreri cu privire la aplicarea acestor prevederi legale, astfel, ne propunem să facem claritate cu privire la conținutul legal ale acestor norme procesual penale și modul lor de aplicare.

Pentru aceasta ne vom folosi de un exemplu de speță simulat:

Prin sentința Judecătoriei Chișinău, sediul Centru din 11 iunie 2018, X.Y.Z. a fost recunoscut vinovat

în comiterea infracțiunii prevăzute de art.186 alin. (3), lit. a) Cod penal și condamnat la trei ani de închisoare cu executarea pedepsei în penitenciar de tip semiînchis. Termenul ispășirii pedepsei închisorii de către acest inculpat a fost calculat din 11 iunie 2018, cu includerea în termenul pedepsei, perioada deținerii în stare de arest din 11 decembrie 2017 până la 11 iunie 2018.

Prin decizia Colegiului penal al Curții de Apel Chișinău din 11 aprilie 2019, a fost respins, ca nefondat, apelul comun al inculpatului X.Y.Z. și al apărătorului său cu menținerea, fără modificări, a sentinței atacate.

S-a dedus din pedeapsa numită prin sentința Judecătoriei Chișinău, sediul Centru din 11 iunie 2018 lui X.Y.Z., de trei ani de închisoare cu executare a pedepsei în penitenciar de tip semiînchis, arestarea preventivă, conform prevederilor art.385 alin.(5) CPP, calculându-se două zile de închisoare pentru o

zi de arest preventiv. Astfel a fost redusă pedeapsa închisorii cu un an și două luni, X.Y.Z. urmând să execute pedeapsa închisorii pentru termenul rămas de un an și zece luni, în penitenciare de tip semiînchis.

Termenul executării pedepsei închisorii de către X.Y.Z. a fost calculat de la 11 aprilie 2019. În acest termen a fost inclusă durata deținerii lui sub arestare de la 11 iunie 2018 până la 11 aprilie 2019.

O asemenea concluzie a fost formulată, reieșind din următoarele circumstanțe și considerente: Potrivit art.385 alin.(5) Codul de procedură penală - În cazul constatării încălcării drepturilor privind condițiile de detenție, garantate de art.3 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, conform jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului, reducerea pedepsei se va calcula în felul următor: două zile de închisoare pentru o zi de arest preventiv.

Potrivit materialelor cauzei, X.Y.Z. s-a aflat în arest preventiv de la 11 decembrie 2017 până la 11 iulie 2018, adică 7 luni a fost deținut în Penitenciarul nr.13-Chișinău, în următoarele perioade și celule:

- 1) de la 15.12.2017 până la 08.01.2018, în celula 123 cu suprafața de 12,07 m², unde erau 4 paturi;
- 2) de la 08.01.2018 până la 29.06.2018, în celula 141, cu suprafața de 18,46 m², unde erau 6 paturi,
- 3) de la 29.06.2018 până la 30.06.2018, în celula 132, cu suprafața de 10 m², unde erau 4 paturi,
- 4) de la 30.06.2018 până la 13.03.2019, în celula 141, cu suprafața de 18,46 m², unde erau 6 paturi;
- 5) de la 13.03.2019 până în prezent în celula 118, cu suprafața de 9,70 m², unde erau 4 paturi.

Potrivit art.464 al Hotărârii Guvernului nr.583 din 26.05.2006 cu privire la aprobarea Statutului executării pedepsei de către condamnați, fiecare deținut se asigură cu spațiu de cazare în mărime nu mai mică de 4 metri pătrați, care trebuie să fie iluminat natural și artificial, încălzit și ventilat conform normativelor de construcții.

Astfel, se constată că în perioada de detenție în Penitenciarul nr.13-Chișinău, X.Y.Z. a fost asigurat cu un spațiu mai mic de 4 metri pătrați, în unele celule aflându-se într-o suprafață chiar și mai mică de 3 metri pătrați, fapt care confirmă încă odată că au fost încălcate normele de suprafață pentru deținerea unei persoane în detenție, prevăzute de Hotărârea Guvernului susmenționată, și care, incontestabil, constituie un tratament inuman și prin aceasta s-a încălcat drepturilor privind condițiile de detenție, garantate de art.3 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale (CEDO).

Mai mult, cele susmenționate sunt confirmate și de Comitetul împotriva Torturii, care a analizat cel de-al treilea raport periodic al Republicii Moldova (CAT/C/MDA/2) în cadrul reuniunilor 1572 și 1575, de la 7 și 8 noiembrie 2017 (CAT/C/SR.1728 și CAT/C/SR.1575), și a adoptat următoarele observații finale în cadrul reuniunilor 1600 și 1602 (CAT/C/SR.1600 și CAT/SR.1602) desfășurate la 27 și 28 noiembrie 2017 și anume, privitor la condițiile de detenție a reiterat următoarele:

Comitetul este profund îngrijorat referitor la comunicările privind suprapopularea în cel puțin șase instituții penitenciare, privind faptul că condițiile materiale din instituțiile penitenciare în unele cazuri, **în special în Penitenciarul Nr.13 din Chișinău**, pun în pericol viața deținuților și reprezintă tratament inuman și degradant, precum și comunicările privind înțelegerile dintre personalul penitenciarelor și elementele criminale, ce rezultă în aplicarea relelor tratamente deținuților. Comitetul de asemenea este îngrijorat de faptul că Statul parte nu dispune de un mecanism eficient de soluționare a plângerilor din partea deținuților referitor la tratamentul lor și condițiile de detenție (Art.2, 11-14 și 16).

De asemenea, tot la acest compartiment ținem să menționăm că potrivit Raportului Avocatului Po-

porului privind respectarea drepturilor și libertăților omului în Republica Moldova în anul 2016 [1], avocatul Poporului e de părere că în penitenciarele din R. Moldova nu s-au îmbunătățit considerabil condițiile de detenție, care ating nivelul minim de severitate necesară pentru a constitui tratament inuman și degradant. Ombudsmanul accentuează natura sistemică a problemei suprapopulării în închisorile din țară, condițiilor de igienă, lipsei de îngrijiri medicale adecvate. Cele menționate sunt confirmate și de Curtea Europeană a Drepturilor Omului în hotărârile sale.

Astfel, în anul 2016, Curtea Europeană a constatat violarea de către Republica Moldova a art.3 din Convenție în mai multe cauze: Morgoci c. Moldovei, Cazanbaev c. Moldovei, Meșcereacov c. Moldovei, Caracet c. Moldovei, Ciorap c. Moldovei, Okolișan c. Moldovei, Cristioglo c. Moldovei, Baștovoii c. Moldovei, Galaida și Coposciu c. Moldovei: Principalele probleme constatate de Curte se referă la lipsa unei anchete efective **și condițiile inumane din detenție.**

Deși legislația enunță standardele de detenție și incriminează tratamentul inuman sau degradant aplicat cu intenție, până nu demult nu exista un mecanism efectiv care să permită autorităților examinarea în fond a temeiniciei plângerilor legate de condițiile de detenție și acordarea despăgubirilor adecvate și suficiente. Curtea Europeană a considerat că „statul pârât trebuie să pună la dispoziția justițiabililor un mecanism adecvat și efectiv, pentru a permite autorității competente să examineze în fond plângerile legate de condițiile precare de detenție și să acorde despăgubiri adecvate și suficiente”. (Hotărârea Șişanov c. Republicii Moldova din 15 septembrie 2015).

Potrivit datelor oficiale, în custodia sistemului penitenciar se află aproximativ 8000 de persoane. Doar 3 din cele 17 instituții penitenciare au fost renovate și corespund standardelor minime de detenție

(Penitenciarul nr.7-Rusca, Penitenciarul nr.10-Goian și Penitenciarul nr.1 - Taraclia).

În special, se atestă că infrastructura învechită care nu este adaptată la sistemul de celule și nu permite separarea condamnaților în sectoare mici, în combinație cu insuficiența personalului de pază, duce la perpetuarea violenței și subculturii în mediul penitenciar. Intimidarea și maltratarea unor anumite categorii de deținuți este un fenomen aspru criticat ani la rând de către Comitetul European pentru Prevenirea Torturii (CPT). Mai mult, ierarhia neformală, guvernată de propriile reguli și interacțiunea ei cu grupările criminale din afara sistemului penitenciar amenință siguranța întregii societăți.

Cele mai frecvente probleme invocate de deținuți la capitolul condiții de detenție, ca și în anii precedenți, se referă la: supraaglomerare, în special, în Penitenciarul nr.13 din Chișinău; celulele din demisol sunt foarte reci; lumina e insuficientă, persistă umiditate, condițiile sanitaro-igienice sunt precare; sistemul de canalizare și sistemul de ventilare sunt nefuncționabile; asigurarea cu lenjerie de pat și cu obiecte de primă necesitate este insuficientă; lasă de dorit deratizare și dezinfectare.

16. Un alt raport al Avocatului Poporului privind respectarea drepturilor și libertăților omului în Republica Moldova în anul 2018 și anume pct.5.5.1 al acestui raport menționează că: articolul 3 CEDO, cere Statului să asigure ca persoana să fie deținută în condiții care sunt compatibile cu respectarea demnității sale umane. La fel este stabilit ca modul și metoda de executare a pedepsei, să nu cauzeze persoanei suferințe sau dureri de o intensitate, care să depășească nivelul de suferință inerent detenției și, având în vedere exigențele detenției, sănătatea și integritatea persoanei să fie asigurate, printre altele, prin acordarea asistenței medicale necesare. Atunci când sunt evaluate condițiile de detenție, trebuie luate în considerație efectele cumulative ale acestor condiții, precum și durata detenției.

Practic, toate penitenciarele sunt de o arhitectură veche, de organizare sovietică și neadaptate detenției omului ca atare.

Spațiile mari (de tip barac) influențează atât asupra respectării regimului de detenție de către deținuți, asupra sănătății, cât și capacității lor de a participa la programele de resocializare. Mai mult de 80% din condamnați își petrec timpul în incinta instituțiilor din cauza lipsei locurilor de muncă și a altor forme de ocupație. La propriu, penitenciarele nu dispun, sau dispun limitat de domenii ocupaționale specifice și utile persoanelor deținute. Aspectul „resocializării” se reduce la procesul de evidență a documentației scrise, decât de o succesiune de acțiuni în domeniul dat.

La moment, detenția persoanelor poate fi calificată ca detenție în detrimentul art.3 a Convenției și jurisprudenței europene. Constatările respective au fost trasate în repetate rânduri de Comitetul ONU împotriva torturii (2014, 2017), Comitetul european pentru prevenirea torturii (2015, 2018), Avocatul Poporului (2002-2018), precum și Consiliul pentru prevenirea torturii (2017-2018)[2].

Astfel, în baza constatărilor anterioare, considerăm cu certitudine și conchidem că în privința lui X.Y.Z. au fost încălcate drepturile privind condițiile de detenție, garantate de art.3 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, conform jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului. **Acest fapt derivă din pedeapsa numită prin sentința Judecătoriei Chișinău, sediul Centru din 11 iunie 2018, din art.186 alin.(3), lit. a) Cod penal de 3 (trei) ani închisoare cu executarea pedepsei în penitenciar de tip semiînchis, arestarea preventivă, conform prevederilor art. 385 alin.(5) CPP, calculându-se două zile de închisoare pentru o zi de arest preventiv, reducând pedeapsa închisorii cu 1 (unu) an și 2 (două) luni, X.Y.Z., urmând să execute pedeapsa închisorii pentru termenul rămas de 1**

(unu) an și 10 (zece) luni, în penitenciare de tip semiînchis.

La fel s-a expus și Curtea de Apel Chișinău în mai multe cauze penale[3].

Calculul termenului susmenționat se face în următoarele circumstanțe și din următoarele considerente:

Conform prevederilor art. 385 al. (5) CPP, În cazul constatării încălcării drepturilor privind condițiile de detenție, garantate de art.3 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, conform jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului, reducerea pedepsei se va calcula în felul următor: **două zile de închisoare pentru o zi de arest preventiv.**

Reieșind din stipulările legale susmenționate, considerăm că reducerea pedepsei în varianta: **două zile de închisoare pentru o zi de arest preventiv, se efectuează doar pentru perioada aflării în arest preventiv a învinutului pe perioada urmăririi penale și a inculpatului în instanța de judecată, până la pronunțarea sentinței de condamnare la pedeapsa închisorii cu ispășire în Penitenciare.**

Am reieșit din prevederile legale, prevăzute de art.175 al. 2, 185 și 186 CPP:

Conform prevederilor art. 175 al. 2 CPP, (2) Măsurile preventive sunt orientate spre a asigura buna desfășurare a procesului penal sau a împiedica bănușitul, învinușitul, inculpatul să se ascundă de urmărirea penală sau de judecată, spre aceea ca ei să nu împiedice stabilirea adevărului ori spre asigurarea de către instanță a executării sentinței.

Conform al. 3 al aceluiași articol, măsurile preventive sunt:...11) arestarea preventivă.

Conform art. 185 al. (1) CPP, **Arestarea preventivă** constă în deținerea învinușitului, inculpatului în stare de arest în locurile și în condițiile prevăzute de lege. Arestarea preventivă constituie o măsură excepțională și se dispune doar atunci când se demonstrează că alte măsuri **nu sunt suficiente**

pentru a înlătura riscurile care justifică aplicarea arestării.

(2) Arestarea preventivă poate fi aplicată în cazurile și în condițiile prevăzute în art.176, luând în considerare și dacă:

1) învinuitul, inculpatul nu are loc permanent de trai pe teritoriul Republicii Moldova;

3) învinuitul, inculpatul a încălcat condițiile altor măsuri preventive aplicate în privința sa ori a încălcat ordonanța de protecție în cazul violenței în familie;

4) există probe suficiente asupra faptului că învinuitul, inculpatul, aflându-se în libertate, prezintă un risc iminent pentru securitatea și ordinea publică.

(21) Motivul prevăzut la alin.(2) pct.1) se ia în considerare în cazul în care învinuitul, inculpatul a refuzat să comunice locul permanent de trai.

(3) La soluționarea chestiunii privind arestarea preventivă, judecătorul de instrucție sau instanța de judecată are obligația să examineze prioritar oportunitatea aplicării altor măsuri preventive, neprivative de libertate, apoi a celor alternative arestului preventiv, și să respingă demersul privind aplicarea arestării preventive atunci când acesta nu este motivat suficient sau dacă motivele invocate nu sunt susținute prin probe care confirmă temeiurile rezonabile de aplicare. Judecătorul de instrucție sau instanța de judecată are dreptul să dispună oricare altă măsură preventivă prevăzută la art.175.

(4) În încheierea privind arestarea preventivă se vor indica motivele care justifică insuficiența altor măsuri preventive pentru înlăturarea riscurilor ce au servit ca temei pentru aplicarea arestării preventive.

Conform prevederilor art. 386 al. (7) CPP, În perioada de examinare a cauzei transmise la re-judecare în primă instanță, arestul poate fi dispus până la emiterea unei noi sentințe, ținând cont de durata de ținere în stare de arest a inculpatului până la pronunțarea sentinței de către instanța de fond și de termenul total stabilit la alin.(6).

(9) Prelungirea termenului de arest preventiv se dispune cu respectarea condițiilor stabilite de prezentul cod pentru aplicarea inițială a măsurii de arest preventiv. Suplimentar, la soluționarea demersului privind prelungirea termenului de arest preventiv, judecătorul de instrucție sau, după caz, instanța de judecată are obligația să examineze dacă, pentru înlăturarea riscurilor ce au determinat aplicarea măsurii de arest preventiv, este suficientă aplicarea altor măsuri preventive neprivative de libertate și dacă există sau nu temeiuri relevante și suficiente pentru prelungirea măsurii de arest preventiv.

Astfel, **considerăm că aceste prevederi legale indică faptul că privarea de libertate, ca măsură preventivă sub forma arestării preventive, poate fi aplicată doar față de o persoană, în privința căreia încă n-a fost pronunțată o sentință (în prima instanță), sau o decizie (în instanța de apel) de condamnare la închisoare cu executare în Penitenciare și această măsură preventivă se alege în corespundere cu prevederile art.5 al. 3 lit. c) al CEDO, și nu art. 5 al. 3 lit. a) CEDO.**

La fel s-a expus și Curtea Supremă de Justiție în Hotărârea Plenului CSJ nr. 01 din 15 aprilie 2013 [4]:

p. 2. Arestarea preventivă sau arestarea la domiciliu (în continuare, "arestarea") poate fi dispusă doar dacă sunt întrunite cumulativ următoarele condiții:a) Legislația procesual-penală permite aplicarea acestor măsuri;b) Există o bănuială rezonabilă că persoana a comis infracțiunea de care este acuzată;c) Există riscurile prevăzute de Codul de procedură penală care justifică aplicarea arestului; d) Alte măsuri preventive nu pot înlătura riscurile menționate la lit. c).

6. **Riscurile care justifică aplicarea arestului.** Existența unei bănuieli rezonabile nu este suficientă pentru arestare. Art. 5 alin.(1) c) din Convenție mai cere existența motivelor „temeinice ale necesității de a-l împiedica [persoana] să săvârșească o infracțiune sau să fugă după săvârșirea acesteia”. Interpretând

această prevedere, Curtea Europeană a distins patru riscuri (temeiuri) care pot justifica arestarea:

- riscul eschivării;
- riscul de a împiedica buna desfășurare a justiției;
- prevenirea săvârșirii de către persoană a unei noi infracțiuni; și
- riscul că punerea în libertate a persoanei va cauza dezordine publică (a se vedea hot. Smirnova c. Rusiei, 24 iulie 2003, § 59).

8. **Riscul eschivării:** Deși severitatea sancțiunii reprezintă un element important în evaluarea riscului eschivării, ea nu poate justifica prin sine arestarea. Riscul eschivării trebuie evaluat luând în considerație mai mulți factori care au legătură cu: caracterul persoanei, valorile sale morale, locuința sa, ocupația sa, bunurile sale, legăturile familiale și cu toate tipurile de legături cu statul în care el este acuzat (a se vedea hot. Becciev c. Moldovei, 4 octombrie 2005, § 58). Riscul aplicării unei sancțiuni severe și temeinicia probelor pot fi relevante, dar nu sunt, prin sine, decisive, iar posibilitatea obținerii garanțiilor poate fi folosită pentru a înlătura orice risc (hot. Neumeister c. Austria, 27 iunie 1968, § 10).

9. **Riscul de a împiedica buna desfășurare a justiției:** Aflarea persoanei în libertate ar putea împiedica buna desfășurare a urmăririi penale sau a examinării cauzei prin exercitarea de presiuni asupra martorilor, victimei sau coacuzăților sau expertului, distrugerea sau tănuirea probelor materiale, sau informarea coacuzăților despre urmărirea penală. Nu are importanță dacă piedicile de mai sus constituie ele însăși infracțiune sau nu. Totuși, acestea nu pot fi invocate în mod abstract și urmează să se bazeze pe probe (a se vedea hot. Becciev c. Moldovei, 4 octombrie 2005, § 59).

10. **Prevenirea săvârșirii de către persoană a unei noi infracțiuni:** Riscul că persoana va săvârși o nouă infracțiune urmează a fi evaluat în special în

baza istoricului ei (antecedentele penale anterioare) și a personalității acesteia (hot. Clooth c. Belgiei, 12 decembrie 1992, § 40). Acest risc nu poate fi prezumat și trebuie să se bazeze pe probe. Acestea s-ar putea referi la pregătirea sau chiar comiterea unei noi infracțiuni după ce persoana a aflat despre începerea urmăririi penale, ori în amenințarea în mod credibil cu comiterea unei noi infracțiuni (ex. procurarea de arme, racolarea de complici). Riscul de repetare a infracțiunilor poate fi dedus din natura și numărul infracțiunilor comise anterior. Faptul că persoana vizată a fost anterior condamnată pentru infracțiuni similare poate avea o anumită importanță, la fel ca și suspiciunea de comitere a altor infracțiuni similare după ce persoana a aflat despre demararea procesului vizat. Argumentul înaintat des de procurori, precum că dificultățile financiare ale bănuțului, învinuțului, inculpatului riscă să provoace suspiciunea la săvârșirea altor infracțiuni, nu este suficient pentru a justifica arestarea. Dacă infracțiunea are toate trăsăturile unui eveniment unic, care se califică în baza unei singure norme a legii penale, este inacceptabil să se încerce justificarea arestării sau prelungirii arestării invocându-se riscul comiterii altor infracțiuni.

11. **Riscul că punerea în libertate a persoanei va cauza dezordine publică:** Faptul că există bănuțeli că o persoană a comis o infracțiune de o gravitate sporită nu înseamnă că, în mod automat, ea trebuie arestată. Curtea Europeană a acceptat că, datorită gravității deosebite și a reacției societății la rezonanța acestei infracțiuni, anumite crime pot genera dezordine publice, care ar putea justifica arestarea preventivă. Totuși, acest risc trebuie să fie iminent și poate fi invocat doar în situații excepționale, doar pentru o anumită perioadă de timp și doar dacă au fost prezentate probe care să dovedească că eliberarea persoanei va perturba ordinea publică. Invocarea riscului că punerea în libertate a persoanei va cauza dezordine publică, este valabilă

doar pe perioada riscului perturbărilor sociale (a se vedea hot. Tiron c. României, 7 aprilie 2009, § 41-42; hot Letellier c. Franței, 26 iunie 1991, § 51).

Astfel, reieșind din stipulările susmenționate, ***considerăm că Plenul CSJ a statuat, cu certitudine, că arestarea preventivă, ca măsură preventivă, poate fi aplicată și prelungită doar în cadrul urmării penale și a judecării fondului cauzei penale, și doar până la pronunțarea unei sentințe (sau decizii) de condamnare a persoanei la pedeapsa reală cu închisoarea, adică cu executare în Penitenciare.***

Această concluzie este întărită și prin raționamentele CSJ în Hotărârea Plenumului susmenționată: p. 62:

Prevederile art.186 CPP, care reglementează procedura prelungirii duratei arestării preventive sau la domiciliu a inculpatului, sunt aplicabile în cazul când, la trimiterea cauzei în instanța de judecată, persoana se află în stare de arest, măsură care a fost aplicată în faza de urmărire penală, **și numai până la pronunțarea sentinței.**

O persoană condamnată în prima instanță, fie că a fost sau nu în stare de arest până la acel moment, se găsește în situația precizată de art. 5 parag.1 lit. a) din Convenția Europeană, care autorizează privarea de libertate a persoanelor pe baza condamnării, chiar și nedefinitive.

Curtea Europeană a apreciat că, **după pronunțarea unei hotărâri de condamnare, privarea de libertate a unei persoane, chiar în timpul judecării propriului apel, este întemeiată pe cazul specificat în art. 5 § 1 lit. a) din Convenția europeană, neavând drept scop aducerea unei persoane în fața autorității competente, după cum prevede art. 5 § 1 lit. c).**

Revenind la speța simulată, analizată de noi, privitor la **durata arestului, privării de libertate a lui X.Y.Z., după pronunțarea sentinței de condamnare la închisoare cu executare în Peni-**

tenciare, în speță, de la 11 iulie 2018 până la 11 aprilie 2019, Colegiul penal conchide că în cazul constatării încălcării drepturilor privind condițiile de detenție, garantate de art.3 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, conform jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului, **reducerea pedepsei se va calcula conform prevederilor art.473-4 CPP** (4). În cazul constatării circumstanțelor prevăzute la art.473-2 alin.(3), instanța de judecată dispune reducerea pedepsei condamnatului, **calculându-se de la 1 la 3 zile de reducere pentru 10 zile de detenție în condiții precare calculate cumulativ.**

(5) În cazul constatării circumstanțelor prevăzute la art.473-2 alin.(3), instanța de judecată dispune reducerea pedepsei în condițiile alin.(4) din prezentul articol, iar în privința perioadei rămase, dispune, cu titlu de despăgubire, încasarea în favoarea condamnatului a sumei bănești în mărime de până la 2 unități convenționale pentru fiecare zi în care condamnatul a suferit încălcarea condițiilor de detenție, precum și a costurilor și cheltuielilor aferente.

Concluziile susmenționate le bazăm și le argumentăm, conducându-ne de prevederile art.5 al.1 lit. a) al Convenției Europene a Drepturilor Omului, conform căruia: Orice persoană are dreptul la libertate și la siguranță. Nimeni nu poate fi lipsit de libertatea sa, cu excepția următoarelor cazuri și potrivit căilor legale: **a) dacă este deținut legal pe baza condamnării pronunțate de către un tribunal competent;**

Astfel, conchidem că **deținerea sub arest a lui X.Y.Z., după pronunțarea sentinței de condamnare a lui la închisoare cu executare în penitenciar, adică după 11 iunie 2018 și până la 11 aprilie 2019, constituie nu măsură preventivă, arestarea preventivă, în sensul art. 185 CPP și art. 5 al. 1 lit. c) CEDO, ci executarea pedepsei închisorii dispuse de un tribunal competent, în sensul art.**

5 al. 1 lit. a) CEDO și astfel, X.Y.Z. în caz că va considera că și după 11 iunie 2018 i s-au încălcat drepturile privind condițiile de detenție, garantate de art.3 din Convenția Europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, **ar putea să se adreseze cu o cerere în instanța de judecată din raza de activitate a organului sau instituției care execută pedeapsa, care poate adopta o hotărâre, conform prevederilor art. 473-4 al. 4 și 5 CPP, or, dânsul deja execută o pedeapsă privativă de libertate, închisoare, chiar și dacă sentința încă n-a rămas definitivă și irevocabilă.**

Tot în așa mod s-a expus și Curtea Europeană pentru Drepturile Omului:

După cum a statuat Curtea, art. 5 par.1 lit. a) nu distinge cu privire la natura juridică a infracțiunii pentru care o persoană a fost declarată vinovată. El se aplică oricărei „condamnări” privative de libertate pronunțate de un „tribunal”, indiferent dacă dreptul intern al statului în cauză o califică condamnare penală sau condamnare disciplinară”;

Fosta Comisie a precizat că o asemenea detenție este legală, chiar dacă ea rezultă dintr-o hotărâre de condamnare a cărei motivare nu a fost încă publicată, urmând a se face la un moment ulterior (Comis. EDH 18 decembrie 1980, nr. 8603, Crociani et autres v. Italie);

O hotărâre de condamnare la închisoare cu executare, pronunțată în primă instanță, împotriva căreia s-a făcut apel, justifică deținerea celui condamnat. Astfel, instanța europeană a decis că **persoana condamnată în primă instanță, indiferent de împrejurarea dacă a fost sau nu deținută până la acel moment, se găsește în ipoteza prevăzută de art. 5 par.1 lit. a CEDO, care autorizează privarea de libertate „pe baza condamnării” pronunțate împotriva ei** - („apros conviction”, „after conviction”). Aceste ultime cuvinte nu pot fi interpretate ca limitându-se la ipoteza unei condamnări definitive, deoarece aceasta ar însemna

să fie exclusă posibilitatea arestării celui trimis în judecată la sfârșitul audierii (ședinței) în care s-a pronunțat condamnarea, **oricare ar fi căile de atac ce le-ar putea exercita.** Or, Curtea a constatat că o asemenea practică este curentă în statele membre ale Consiliului Europei și nu se poate crede că s-ar putea renunța la ea (CEDH, 27 iunie 1968, precit., 28 martie 1990, B. v. Autriche);

...și că un individ condamnat în primă instanță **nu poate fi considerat ca deținut „în vederea aducerii sale în fața unei autorități judiciare competente, atunci când există motive verosimile de a bănuși că a săvârșit o infracțiune, în sensul art.5 par.1 lit. c), ci trebuie privit ca o persoană ce se găsește în situația prevăzută de art. 5 par.1 lit. a), care antrenează privarea de libertate după condamnarea de către un tribunal competent.**

De asemenea, Curtea a precizat că termenul de „condamnare” utilizat de text trebuie înțeles mai ales prin raportare la varianta lui în limba franceză („condamnation”), el semnificând atât „declararea persoanei ca vinovată” („declarație de culpabilitate”), consecutivă stabilirii legale a existenței infracțiunii, cât și aplicarea pedepsei sau a unei alte măsuri privative de libertate”.

Așa, privitor la prevederile CEDO, considerăm că utilizarea aceluiași termen pentru o măsură preventivă sau cu privire la o măsură de siguranță dispusă în privința unei persoane nu ar fi în acord nici cu principiul unei stricte interpretări a dispozițiilor art. 5 par.1, nici cu varianta în limba engleză a textului, deoarece cuvântul „conviction” presupune, în această limbă, o „declarație de culpabilitate”, pe care, în limba română, trebuie s-o înțelegem ca stabilirea existenței vinovăției printr-o hotărâre judecătorească de condamnare, chiar nedefinitivă; o măsură preventivă sau o măsură de siguranță reprezintă un mijloc de protecție socială împotriva unei conduite care poate prezenta un anumit pericol pentru tulburarea raporturilor sociale.

Privitor la raportul dintre condamnare și privarea de libertate în contextul art. 5 §1 lit. a) considerăm că acest raport nu se reduce la o simplă problemă de succesiune în timp. Sau, altfel spus, nu este suficient ca privarea de libertate să succedă condamnării; **ea trebuie să-și aibă baza legală în hotărârea judecătorească de condamnare.**

Curtea (CEDO) a mers până la a spune că termenul apres/after - tradus în limba română prin expresia „pe baza” - nu semnifică o anumită succesiune în timp, ci o adevărată „legătură de causalitate” între privarea de libertate și condamnare. Fosta Comisie a statuat că o detenție decisă ca măsură de reintegrare a locului de încarcerare, ca urmare a revocării liberării condiționate, care se întemeiază pe condamnarea inițială, chiar la închisoare pe viață, este justificată, odată pentru totdeauna, de această condamnare; ea constituie o deținere legală, după condamnarea de către un tribunal competent [5].

Referințe:

1. Raportul Avocatului Poporului privind respectarea drepturilor și libertăților omului în Republica Moldova în anul 2016. Chișinău, 2017, 304 p.
2. Raportul Avocatului Poporului privind respectarea drepturilor și libertăților omului în Republica Moldova în anul 2018. Chișinău, 2018, 234 p.
3. Dosarul nr. 1a-1562/18, Decizia CA Chișinău din 11 aprilie 2019, Arhiva CA Chișinău, a. 2019; Dosarul 1a-97/19, (02-1a-907-16012019), Decizia CA Chișinău din 2 aprilie 2019, Arhiva CA Chișinău, 2019.
4. Hotărârea Plenului CSJ nr. 01 din 15 aprilie 2013 despre aplicarea de către instanțele judecătorești a unor prevederi ale legislației de procedură penală privind arestarea preventivă și arestarea la domiciliu.
5. BÎRSAN, c. *Convenția Europeană a Drepturilor Omului*, Comentariu pe articole, vol. I, București: Editura Bec, 2006.